

ปัญหาบทบาทของ ญี่ปุ่น ในเอเชีย - แปซิฟิก

ในด้าน การเมือง และ

ความมั่นคง *

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์
คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ความนำ

* บทความนี้ได้เขียนขึ้นใหม่จากบทความเดิมของผู้เขียน เรื่อง *Japan's Role in the Asia - Pacific Region : Political Dimension* ซึ่งเสนอในการสัมมนาระหว่างประเทศ เรื่อง *The Pacific Century: Problems and Prospects* ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ระหว่างวันที่ 3 - 4 มีนาคม 2531 รองศาสตราจารย์ พรณี นัทรพลรักษ์ ได้กรุณาแปลต้นฉบับเดิมเป็นภาษาไทย

บทบาทในทางการเมือง - ความมั่นคงของญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก เป็นเรื่องค่อนข้างเข้าใจยาก เพราะผู้นำญี่ปุ่นแทบจะไม่พูดถึงเรื่องนี้กับโลกภายนอก และขอบเขตของเอเชีย - แปซิฟิก ก็ไม่มีใครจะชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคที่เล็กกว่า เช่น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นทุกคนพูดถึงเรื่องการเมืองและความมั่นคงน้อยมาก ผู้นำรัฐบาลชุดต่าง ๆ ของญี่ปุ่นแทบจะไม่ได้เคยแถลงนโยบายสำคัญใหม่ ๆ เลยในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา นโยบายญี่ปุ่นต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งแรกคือ ลัทธิ

ฟุคุตะ แถลงไว้คร่าว ๆ เมื่อปี 1977 ว่า “ ประการแรกประเทศญี่ปุ่นจะรักษาไว้ซึ่งสันติภาพ จะไม่มีการใช้กำลังทหาร และด้วยหลักการดังกล่าว ญี่ปุ่นพร้อมที่จะให้การสนับสนุนเพื่อสันติภาพและความเจริญก้าวหน้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และของประชาคมโลก ”¹ สวาทสำคัญของเขาและเป็นผู้สมัครแข่งขันที่เข้มแข็งที่สุดสำหรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยหน้า นายชินทาโร อะเบะ ได้กล่าวย้ำในทำนองเดียวกันในแถลงการณ์เรื่อง *Peace and Prosperity in Asia : Toward a Creative Partnership* ณ ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่น - อาเซียน กรุงมนิลา วันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1986 ดังต่อไปนี้ “ หลักประการแรกของนโยบายเอเชียของญี่ปุ่นก็คือ สนับสนุนให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่จะรักษาไว้ซึ่งสันติภาพ นโยบายนี้เป็นนโยบายหลักอันไม่เปลี่ยนแปลงของญี่ปุ่นและเป็นการตั้งใจแน่วแน่ของประชาชนชาวญี่ปุ่นที่จะรักษาไว้ซึ่งบทเรียนต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ และจะไม่เป็นประเทศมหาอำนาจทางทหารอีก เพราะฉะนั้นญี่ปุ่นจะยังคงดำเนินนโยบายปฏิเสธบทบาททางทหารในเอเชีย ” อดีตนายกรัฐมนตรีโนบุรุ ทะเคชิตะ ก็เดินตามแนวนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นข้างต้น โดยได้กล่าวในคำแถลงการณ์ ณ ที่ประชุมนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น - อาเซียน กรุงมนิลา เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1987 ดังต่อไปนี้ “ ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้อันยืนยันว่า ญี่ปุ่นจะไม่เปลี่ยนแปลงหลักการพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศที่จะรักษาไว้ให้ถึงที่สุดสันติภาพของโลก และความเจริญรุ่งเรือง และจะไม่สนับสนุนวิถีทางอันนำไปสู่การเป็นมหาอำนาจทางทหาร ”

อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ไม่คลุมเครือก็คือ อนาคตอันแจ่มใสทางด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ คริสต์ศตวรรษที่ 21 จะเป็นศตวรรษของเอเชีย - แปซิฟิกอย่างที่ไม่มีการโต้เถียงได้ ในทศวรรษ 1960 ตอนต้น ทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ญี่ปุ่นไปจนถึงออสเตรเลียมีพลังเศรษฐกิจเพียง 8% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมโลกเท่านั้น แต่ขณะนี้มีเกือบถึง 18% นอกจากนี้ในทศวรรษ 1960 เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาครอบครองผลผลิตโลกถึงเกือบ 40% แต่ขณะนี้เหลือน้อยกว่า 28% เท่านั้น ญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียน ก็เจริญเติบโตขึ้นมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามที่สภาพเศรษฐกิจโลกซบถกันในช่วงทศวรรษ 1980² ศาสตราจารย์ Peter Drysdale กล่าวว่า อนาคตของภูมิภาคนี้ ขึ้นอยู่กับความมั่นใจเกี่ยวกับการพัฒนาและความมั่นใจต่อระบบเปิดของคณะรัฐบาลต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ และความสามารถของคณะรัฐบาลเหล่านั้นในการที่จะให้ความร่วมมือแก่กันและกัน ทั้ง ๆ ที่มีระบบการเมือง สังคม และเศรษฐกิจแตกต่างกัน³ นายคิอชิ มิยะซะวะ กล่าวถึงคริสต์ศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า เป็นศตวรรษของเอเชีย - แปซิฟิก โดยเน้นว่าไม่มีใช่ความผันที่อยู่ห่างไกล แต่เป็นอนาคตอย่างแท้จริง สามารถจะบรรลุผลสำเร็จได้ภายในช่วงชีวิตของเรา⁴

ในที่นี้ เราจะได้อภิปราย - วิเคราะห์ถึงบทบาทด้านการเมือง - ความมั่นคงของญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และจะพยายามหาข้อสรุปที่เป็นไปได้บางประการเพื่อมองไปในอนาคต บทความนี้สนับสนุนข้อสรุปหรือความคิดที่ว่า ญี่ปุ่นเป็นมหาอำนาจทางการเมือง - ความมั่นคง แต่ญี่ปุ่นเลือกที่จะแสดงเพียงบทบาทเสริม (supporting role) อย่างไรก็ตาม บทความนี้จะแยกแยะอภิปรายถึงความหมายของการเป็นมหาอำนาจทางการเมือง ทหาร กับมหาอำนาจทางการเมืองของญี่ปุ่น ว่ามีความแตกต่างกัน

2.

ระเบียบนานาชาติที่กำลังเปลี่ยนแปลงในเอเชีย - แปซิฟิก

ระเบียบนานาชาติที่เป็นหลักในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ที่มีสหรัฐ และสหภาพโซเวียต เป็นหัวมหาอำนาจเพียงสองขั้วที่แข่งขันกันชัดเจนในด้านอุดมการณ์นั้น ได้ถูกแทนที่ด้วยระเบียบนานาชาติใหม่ที่ประกอบด้วยหัวมหาอำนาจหลายขั้ว ตั้งแต่ทศวรรษ 1970 การเยือนปักกิ่งของประธานาธิบดีนิกสัน และนายกรัฐมนตรีทหะนะกะ ถือเป็นการเปิดฉากสงครามเย็นและการเปิดยุคใหม่ของระบบหลายขั้ว เราได้เห็นการปรากฏตัวของหัวมหาอำนาจใหม่ที่มีอิทธิพลเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คือ จีน ญี่ปุ่น และประชาคมยุโรป รวมทั้งขั้วเล็ก เช่น กลุ่มโอเปก ฯลฯ ภายใต้สภาพดังกล่าว ความสับสนของการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออก และตะวันออกเฉียงใต้ก็ยังคงดำเนินต่อไป นั่นคือยังมีการรุกรานทางทหาร การยึดครอง และความตึงเครียด อันเนื่องมาจากการแข่งขันระหว่างขั้วอำนาจ ที่เพิ่มจำนวนขึ้นในภูมิภาคนี้⁵

1. ตั้งแต่ทศวรรษ 1970 และยิ่งชัดเจนขึ้นเมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1980 อิทธิพลของสหรัฐ ได้ค่อย ๆ เสื่อมลงจากความล้มเหลวในทางเศรษฐกิจซึ่งทำให้เกิดความกังวลและสงสัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของอเมริกันที่จะประกันความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ในปี ค.ศ. 1987 การขาดดุลการค้าของสหรัฐ สูงถึง 171.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่ขาดดุล 156.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณร้อยละ 9.6 ทั้ง ๆ ที่ค่าเงินเยนสูงขึ้น สำหรับการค้ากับญี่ปุ่นนั้น สหรัฐขาดดุลการค้าในปี ค.ศ. 1987 สูงถึง 59.8 พันล้านเหรียญ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่ขาดดุล 56.8 พันล้านเหรียญ ปรากฏว่างบประมาณรายจ่ายของสหรัฐยิ่งมากกว่ารายรับถึง 173.2 พันล้านเหรียญ สหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นลูกหนี้หมายเลขหนึ่งของโลกแทนที่บราซิล โดยในปี 1986 มีหนี้สินสูงถึง 247 พันล้านเหรียญ ในอีกด้านหนึ่งประเทศกลุ่มอาเซียนต่างรู้สึกผิดหวัง เมื่อได้รับแจ้งจากนายจอร์จชูลท์ส รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐ ในที่ประชุมระดับรัฐมนตรีที่สิงคโปร์ เมื่อเดือนกรกฎาคม 1987 ว่า ต่อไปนี้อย่าได้หวังพึ่งสหรัฐเป็นตลาดส่งออกอีกต่อไป แห้ที่จริงสนธิสัญญาสหรัฐ - โซเวียตที่มุ่งลดอาวุธนิวเคลียร์ (IMF) ที่ลงนามกันเมื่อเดือนธันวาคม 1987 สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดอย่างยิ่งของงบประมาณด้านการป้องกันของสหรัฐ ซึ่งในปี 1987 อยู่ในระดับสูงถึง 292.9 พันล้านเหรียญ อเมริกาคงจะต้องตัดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการป้องกันลง ไม่ว่าใครก็ตามจะก้าวขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีคนต่อไป ความอ่อนแอของสหรัฐนี้เป็นความจริงที่ไม่สามารถโต้แย้งได้ ความกังวลและความสงสัยเกี่ยวกับความสามารถในการประกันความมั่นคงของสหรัฐ จึงเป็นปัญหาสำคัญยิ่งอย่างน้อยที่สุดก็ในสายตาของผู้นำทางการเมืองในญี่ปุ่น⁶

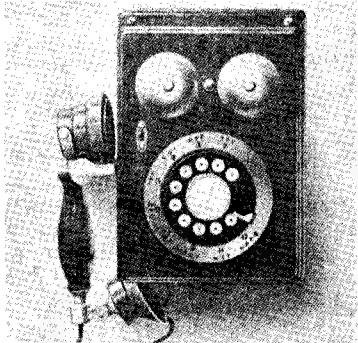
2. แนวโน้มที่สำคัญอีกประการหนึ่งในภูมิภาคนี้ก็คือ การรุกรานทางทหารของสหภาพโซเวียต ซึ่งเมื่อไม่นานมานี้ได้อ้างว่าตนก็เป็นประเทศทางเอเชีย - แปซิฟิกประเทศหนึ่งเช่นกัน ข้อเสนอของอดีตประธานาธิบดีเบอร์สเนฟเกี่ยวกับการประกันความมั่นคงร่วมกันของเอเชีย เมื่อเดือนกรกฎาคม 1968 ได้แสดงถึงความสนใจ

อย่างจริงจังของมอสโคว์ในการประกันความมั่นคงภูมิภาคนี้ สุนทรพจน์ที่วลาดิวอสตอค ของกอร์บาเชฟ เมื่อเดือนกรกฎาคม 1986 กล่าวถึงความคิดและความตั้งใจที่จะถอนทหารบางส่วนออกจากอัฟกานิสถาน มองโกเลีย และการแก้ไขปัญหาแกมพูชา ขณะนั้นมอสโคว์ได้ตระหนักแน่ชัดว่า เอเชีย - แปซิฟิกจะกลายเป็นภูมิภาคที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างแน่นอน ทั้งยังจะเป็นศูนย์กลางแห่งมหอำนาจของโลกซึ่งมอสโคว์จะไม่ยอมเสียโอกาสเข้ามีส่วนร่วม เครมลินต้องการเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อญี่ปุ่นเข้ามีส่วนร่วมในโครงการ “สตาร์วอร์” หรือ SDI ในปี ค.ศ. 1987 ในสมัยรัฐบาลนาคาโซเน ปัจจุบันมอสโคว์กำลังพยายามอย่างมากที่จะเข้าร่วมในองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งแปซิฟิก (The Pacific Economic Cooperation Conference) ซึ่งเป็นองค์การที่มีใช้ของรัฐบาลแต่มีอิทธิพลในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะประสานงานทำให้ภูมิภาคนี้มีความเจริญทางเศรษฐกิจและทางเทคโนโลยี⁷

สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น โซเวียตก็ได้เริ่มดำเนินการรุกทางการทูตต่อเนื่องเป็นลำดับ เมื่อเดือนมีนาคม 1987 นายเชวารัดนัสเซ รัฐมนตรีต่างประเทศของสหภาพโซเวียตได้มาเยือนประเทศไทย อินโดนีเซีย และอินโดจีน ในเดือนพฤษภาคม พล.อ. สิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีต่างประเทศก็ได้เดินทางไปมอสโคว์ เพื่อขอร้องให้ผู้นำของเครมลินมีส่วนช่วยสร้างสันติภาพแกมพูชา ต่อมาในระหว่างวันที่ 18 - 21 พฤศจิกายน พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดก็ได้เดินทางไปเยือนมอสโคว์ เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของเครมลิน รวมทั้งกับ นายพล อี. เอฟ. อีวานอฟสกี ผู้บัญชาการทหารบกของโซเวียตและนายคิมิตรี ยาซอฟ รัฐมนตรีกลาโหม นอกจากนี้แล้วตามคำเชิญของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ คณะนายทหารของโซเวียตก็ได้มาเยือนกรุงเทพฯ ได้ร่วมชมพิธีสวนสนามของกองทหารรักษาพระองค์ ณ ลานพระบรมรูปฯ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 1987 ในประการสุดท้าย พลเอกเปรม นายกรัฐมนตรีในขณะรักษาราชการก็ได้ไปเยือนมอสโคว์ตามคำเชิญของนายกอร์บาเชฟ เลขาธิการพรรค⁹

ในส่วนที่เกี่ยวกับญี่ปุ่นโดยเฉพาะในเรื่องพิพาทดินแดนหมู่เกาะตอนเหนือ โซเวียตก็ได้เปลี่ยนท่าทีบ้าง แม้จะมีได้เปลี่ยนนโยบายหลักของตน ปัจจุบันโซเวียตเริ่มที่จะมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และพร้อมมากขึ้นที่จะปรึกษาหารือและแสดงไมตรีจิตกับญี่ปุ่น ดังที่นายกอร์บาเชฟ เลขาธิการพรรคได้แถลงไว้ในสุนทรพจน์ที่วลาดิวอสตอค เรียกร้องให้ “มีความร่วมมืออย่างลึกซึ้งภายใต้หลักแห่งสภาพที่เป็นจริง ในบรรยากาศอันสงบเป็นอิสระจากปัญหาต่าง ๆ ในอดีต ”¹⁰

3. ความเจริญและการปรับโครงสร้างใหม่ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ก็เป็นแนวโน้มที่มีความสำคัญเท่า ๆ กัน เศรษฐกิจญี่ปุ่นเข้ามาครอบคลุมนภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกมากขึ้น ทั้งยังเร่งขยายโครงการลงทุนในโพ้นทะเลเนื่องจากค่าของเงินเยนที่สูงขึ้น และแรงบีบบังคับของต่างชาติที่มีเพิ่มขึ้น ประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย - แปซิฟิกกำลังกลายเป็นแหล่งลงทุนของเศรษฐกิจญี่ปุ่น รายงานของมะอะะคะวะเรื่อง “ Economic Structural Adjustment for International Harmony ” ค.ศ. 1986 ประกาศถึงนโยบายเกี่ยวกับการขยายอุปสงค์ภายในประเทศ การเปิดตลาดและมาตรการอื่น ๆ ในอนาคต¹¹ หลักการทะมะระ ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 15 มกราคม 1987 ที่กรุงเทพฯ ยืนยันนโยบาย

ข้างต้นเมื่อเขาได้เสนอโครงการ New AID Plan (New Asian Industries Development Plan) ว่าจะช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกของกลุ่มประเทศอาเซียน ตลอดจนอุตสาหกรรม Supporting industry รวมทั้งเพิ่มความพยายามถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยอาศัยองค์การที่มีอยู่ เช่น JETRO, JICA, OECF, Exim Bank, JODC (Japan Overseas Development Corporation) และบริษัทร่วมลงทุนของญี่ปุ่นเอง ¹² กล่าวกันว่าการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยเพียงระหว่างปี 1986 - 87 สูงกว่าระหว่างช่วง 25 ปี ตั้งแต่ 1960 - 85 เสียอีก ในปี 1987 การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยสูงถึง 36% ของการลงทุนต่างประเทศทั้งหมด หรือประมาณสองเท่าของสหรัฐอเมริกา

การขยายตัวของเศรษฐกิจโทรศัพท์ญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นเรื่องที่น่าทึ่งอย่างยิ่ง ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เป็นทางการ (Official Development Assistance) มีมูลค่าเพิ่มอย่างรวดเร็ว ความช่วยเหลือที่เรียกว่า ODA นี้ เดิมมีกำหนดจะเพิ่มขึ้นเท่าตัวภายในเวลา 7 ปี คือระหว่าง 1985 - 1992 แต่ได้ลดให้สั้นลงเหลือเพียง 5 ปี ระหว่าง 1985 - 1990 นอกจากนี้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 1988 งบ ODA ของญี่ปุ่นจะมีมูลค่าราวปีละ 1.35 ล้านล้านเยนหรือประมาณ 10 พันล้านเหรียญสหรัฐ ¹³ อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ ก็ได้ตามมาด้วย เช่น สินทรัพย์โทรศัพท์ของญี่ปุ่นมีอยู่เกือบ 1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ตลาดค้าหุ้นโตเกียวได้เข้าไปทำหน้าที่แทนตลาดค้าหุ้นนิวยอร์กในฐานะเป็นตลาดค้าหุ้นอันดับหนึ่งของโลก เมื่อคำนวณค่าเป็นดอลลาร์ สิ่งเหล่านี้บ่งชี้ว่าเศรษฐกิจญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจโลกอย่างเห็นได้ชัด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ชวนให้มองว่า ญี่ปุ่นมีเหตุผลที่จะวิตกกังวลเกี่ยวกับการปกป้องผลประโยชน์โทรศัพท์ ในขณะที่ความน่าเชื่อถือด้านการประกันความมั่นคงของสหรัฐกำลังเป็นที่น่าสงสัย การตัดสินใจของรัฐบาลคาร์เตอร์ในอันที่จะถอนกำลังทหารออกจากเกาหลีได้ ก่อให้เกิดความวิตกกังวลอย่างมากในบรรดาผู้กำหนดนโยบายป้องกันประเทศของญี่ปุ่น ¹⁴ ขณะนี้ญี่ปุ่นกำลังคิดและกำลังพิจารณาบทบาททางการเมือง - ความมั่นคงของตนในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก เพื่อเตรียมการไว้สำหรับคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งกำลังจะมาถึง เราไม่อาจกล่าวสรุปออกมาว่าผู้กำหนดนโยบายของญี่ปุ่นได้ทำการวิเคราะห์และได้เตรียมนโยบายและมาตรการใหม่ ๆ มาใช้อย่างใดบ้าง สิ่งเหล่านี้กำลังอยู่ในกระบวนการอภิปรายถกเถียงโดยยังไม่มีข้อตกลงเป็นเอกฉันท์ แต่สิ่งหนึ่งที่เรอาจทำได้ก็คือ ตั้งข้อสังเกตต่อแนวโน้มที่กำลังเปลี่ยนแปลงบางประการ

3.

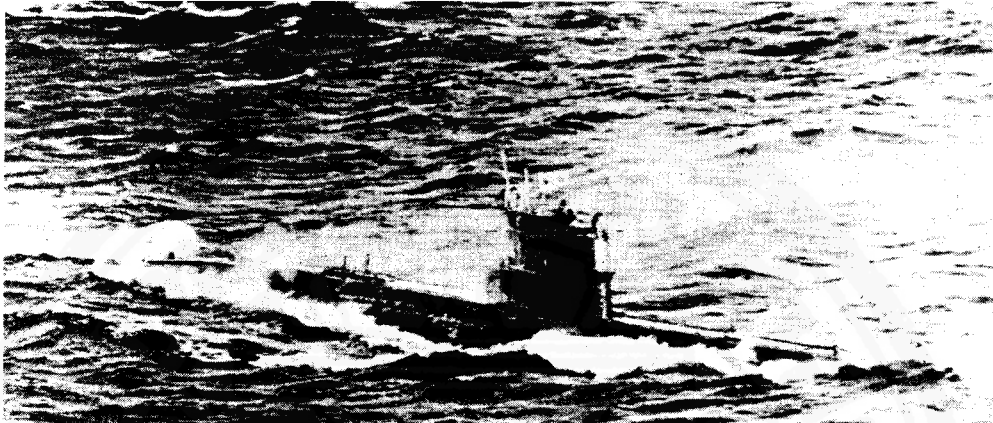
ท่าทีเกี่ยวกับการป้องกันประเทศของญี่ปุ่นและความคาดหวัง

1. สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้เราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศญี่ปุ่นที่สนับสนุนให้มีการยอมรับกองกำลังป้องกันตนเองและสนธิสัญญาความมั่นคงที่ทำกับสหรัฐอเมริกา ในหมู่ประชาชนทั่วไป ในวงการหนังสือพิมพ์ มติมหาชน รวมทั้งในพรรคฝ่ายค้านต่าง ๆ ชัยชนะอันท่วมท้นของพรรคเสรีประชาธิปไตยในการเลือกตั้งเมื่อปี 1986 การเพิ่มงบประมาณป้องกันทะเลญี่ปุ่น 1% ของGNP ในปี 1987 และที่จะเพิ่มขึ้นต่อไปในปี 1988 ซึ่งให้เห็นถึงแนวโน้มหรือความเป็นเอกฉันท์ที่ปรากฏขึ้นในคณะรัฐบาลมติมหาชนและพรรคฝ่ายค้านต่าง ๆ และงบประมาณที่เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายด้านการป้องกันประเทศของญี่ปุ่นจะสูงถึงร้อยละ 10 ในปี ค.ศ. 1988¹⁵ ด้วยการเพิ่มอัตรางบประมาณเช่นนี้ ค่าใช้จ่ายในการป้องกันของญี่ปุ่นจะก้าวขึ้นมาเป็นอันดับสามของโลกในขนาดอันใกล้เคียงกับสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต

2. จริง ๆ แล้ว ญี่ปุ่นมีศักยภาพในด้านสงครามสูงมากทั้ง ๆ ที่มีการยับยั้งตลอดมา เช่น ในลัทธิฟุคุดะ และสุนทรพจน์ของอดีตนายกรัฐมนตรีเนกะโซเน เมื่อวันที่ 17 กันยายน 1987 ที่กรุงเทพฯ ที่ว่าญี่ปุ่นจะไม่เป็นมหาอำนาจทางทหาร และจะไม่แสวงหาบทบาททางทหารในภูมิภาคนี้ อะไรคือศักยภาพในการสงครามและการป้องกันนั้น เป็นเรื่องยากที่จะจำแนก อาทิเช่น อุปกรณ์ด้านอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคมจริง ๆ แล้วก็ป็นอาวุธในสนามรบ และเทคโนโลยีดาวเทียมนั้น ก็เป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งกว่าเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ธรรมดา สำหรับญี่ปุ่นแล้วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเป็นภูมิภาคที่ญี่ปุ่นจะเข้าควบคุมได้ง่ายในทางยุทธศาสตร์ติดกับสหรัฐ และสหภาพโซเวียต ที่มียุทธศาสตร์ครอบคลุมไปทั่วทั้งโลก อาวุธที่กองทัพญี่ปุ่นใช้อยู่ในส่วนใหญ่ผลิตขึ้นเอง หรือไม่ก็นำเข้ามาประกอบในประเทศ ส่วนประเทศเอเชียอื่น ๆ ยังต้องพึ่งการนำเข้าในลักษณะที่สำเร็จรูป ในยามจำเป็นศักยภาพในการป้องกันสามารถเปลี่ยนเป็นศักยภาพในการสงครามได้อย่างง่ายดาย ในกองบัญชาการสูงสุดของไทยเราก็ใช้เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ของควาซาคิของญี่ปุ่นสำหรับกิจกรรมการสำรวจแผนที่ นี่ก็เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการยากที่จะแยกแยะอะไรเป็นศักยภาพทางทหาร อะไรเป็นศักยภาพทางพลเรือน หรือว่าอะไรคือศักยภาพเพื่อการป้องกันตนเอง - การรุกราน

การเสริมสร้างกองทัพของญี่ปุ่นจะต้องไม่ถูกมองข้ามไป ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมการผลิตอาวุธมีเพียง 0.46% ของการผลิตของโรงงานทั้งหมดในปี 1982 แต่ว่าการผลิตด้านโทรคมนาคมที่เกี่ยวกับการป้องกันก็สูงถึง 0.73%¹⁶ ตั้งแต่ปี 1983 การห้ามส่งออกอาวุธได้ถูกเพิกถอนในกรณีที่เป็นการส่งออกให้แก่สหรัฐ ซึ่งจะส่งผลให้เทคโนโลยีของญี่ปุ่นก้าวหน้าต่อไปอีก รายงานทางการทหารเมื่อปี 1980 ระบุถึงสมรรถภาพในการป้องกันของกองนาวิกโยธินญี่ปุ่นไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้¹⁷

1. กองเรือต่อต้านสงครามเรือดำน้ำ (ASW) มีมากกว่าที่กองเรือที่ 7 ของสหรัฐเสียอีก

2. เรือพิฆาต 47 ลำ ที่ญี่ปุ่นมีอยู่ในน่านน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3 เท่า ของจำนวนเรือประเภทเดียวกันของสหรัฐ

3. เรือดำน้ำ ASW ที่ทันสมัยอย่างยิ่งของญี่ปุ่นขณะนี้ มีจำนวน 13 ลำ กับอีก 3 ลำ ที่อยู่ในระหว่างสร้าง

4. กองเรือกวาดทุ่นระเบิดจำนวน 40 ลำ ของญี่ปุ่นถือได้ว่าเป็นกองเรือที่ใหญ่ที่สุดเป็นที่สองของโลก รองจากสหภาพโซเวียต รวมทั้งมีเทคโนโลยีและความชำนาญระดับสูงในด้านการกวาดทุ่นระเบิด

5. ญี่ปุ่นกำลังจัดให้มีเครื่องบิน P3C ASW รุ่นล่าสุดอย่างน้อย 45 ลำ (จำนวนของสหรัฐในแปซิฟิกตะวันตกทั้งหมดคือ 47 ลำ)

6. กองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศมีเครื่องบินปฏิบัติการแนวหน้ารวมทั้งสิ้น 440 ลำ นอกจากนี้เครื่องบินรบ F-15 อีก 15 ลำ กำลังจะถูกนำเข้ามาโดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการปรับปรุงให้ทันสมัย (จำนวนเครื่องบินประเภทใกล้เคียงกันของสหรัฐในแปซิฟิกตะวันตก ซึ่งรวมถึงที่ประจำอยู่ ณ เรือบรรทุกเครื่องบินด้วยคือ 430 ลำ)

3. สิ่งที่มีความสำคัญด้วยก็คือ การปลูกฝังความทรงจำเกี่ยวกับการทหารและความชอบธรรมในการกระทำของผู้นำทางทหาร และบรรดาทหารหาญในสมัยก่อนสงคราม เราได้เห็นมา ความพยายามที่จะแก้ไขตำราประวัติศาสตร์ระดับมัธยมปลายไปในแนวทางนี้เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นเรื่อยมา คำขวัญที่ว่า “เซงโงะ โซเคสซัง” (การชำระบัญชียุคหลังสงคราม) ของอดีตนายกรัฐมนตรีนาคาโซเน ได้สื่อให้เห็นถึงแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการป้องกันซึ่งต่างไปจากความรับผิดชอบของยุคหลังสงครามอย่างมาก ที่มีความหมายยิ่งก็คือ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 1985 ณ ศาลเจ้ายาสุคุมิ อันเป็นสุสานของทหารญี่ปุ่น 2.5 ล้านคน รวมทั้งอาชญากรสงครามเกรดเอ เช่น นายพลโตโจ ฯลฯ นายกรัฐมนตรีนาคาโซเน และสมาชิกในคณะรัฐบาลชุดของเขาทุกคน ยกเว้นสองคนที่อยู่ต่างประเทศได้เดินทางไปแสดงคารวะต่อวิญญาณของทหารเหล่านั้นอย่างเป็นทางการ การปฏิบัติเช่นนี้เริ่มกระทำกันเป็นครั้งแรกในสมัยนายกรัฐมนตรีมิติ เมื่อปี 1975 แต่ทว่าเหตุการณ์ครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกที่เป็นการเดินทางไปศาลเจ้านี้อย่างเป็นทางการ นับแต่ปี 1975¹⁸

**การเดินทางไปการระศาลเจ้ายาสุคุนิของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น
ในวันที่ระลึก 15 สิงหาคม**

นายกรัฐมนตรี	การเดินทางไป	ลักษณะ การเดินทางไป	จำนวนรัฐมนตรี ร่วมเดินทางไป (สูงสุด 20 คน)
ถึงปี 1974 ทุกคน	ไม่ไป	ส่วนตัว	
1975 มิชิ	ไป		
1976 มิชิ	ไม่ไป		
1977 ฟุคุดะ	ไม่ไป	ส่วนตัว	
1978 ฟุคุดะ	ไป		
1979 โอฮิระ	ไม่ไป		
1980 ชูชูกิ	ไป	ส่วนตัว	16 คน
1981 ชูชูกิ	ไป	ส่วนตัว	18 คน ครบทั้งหมด (2 คนอยู่ต่างประเทศ)
1982 ชูชูกิ	ไป	ไม่ชัดเจนว่าส่วนตัว หรือทางการ	15 คน
1983 นาคาโซเน	ไป	ในฐานะนายกฯ	14 คน
1984 นาคาโซเน	ไป	ในฐานะนายกฯ	14 คน
1985 นาคาโซเน	ไป	เป็นทางการครั้งแรก หลังสงคราม	18 คน ครบทั้งหมด (2 คนอยู่ต่างประเทศ)

ข้อสังเกต : ในปี 1985 เกิดการประท้วงอย่างรุนแรงจากประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย

ที่มา : หนังสือพิมพ์และอื่น ๆ คัดจาก Ryuhei Hatsuse, " Indices of Japanese Militarism, " a paper presented at the Eleventh General Conference of International Peace Research Association, April 13 - 18, 1986 University of Sussex England, Appendix 13.

4. ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มมีเสียงต้อนรับให้ญี่ปุ่นเข้ามามีบทบาททางด้านการทหาร และขอร้องให้ญี่ปุ่นขยายการช่วยเหลือต่างประเทศให้คลุมทางด้านการทหาร เช่น การศึกษาวิชาทหารและการฝึกอบรม รวมทั้งเทคโนโลยีบางอย่าง เช่น การกวาดทุ่นระเบิด ฯลฯ ความคาดหวังนี้มาจากบางประเทศและบางกลุ่ม เช่น ในสิงคโปร์ และในประเทศไทย ตัวอย่างเช่น ในการประชุมซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนกันยายน 1987 เพื่อฉลองร้อยปีแห่งการสถาปนาสัมพันธภาพทางการทูตระหว่างไทย - ญี่ปุ่นในสมัยใหม่ พลเอกสายหยุด เกิดผล อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้เสนอว่า ญี่ปุ่นควรมีส่วนร่วมในค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาความสงบในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการป้องกันการขยายตัวของรัฐอินโดจีนที่เป็นคอมมิวนิสต์ พลเอกสายหยุด ยังเสนอแนะด้วยว่า ญี่ปุ่นควรเริ่มช่วยเหลือในกิจกรรมที่มีใช้การสงคราม เช่น การจัดการเกี่ยวกับกองทัพ การส่งกำลังบำรุงในการทหาร การข่าวกรอง เป็นต้น ซึ่งญี่ปุ่นได้เรียนรู้มาจากสหรัฐฯ และพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นมาตามลำดับ ดร. อำนวย วีรวรรณ ประธานกรรมการบริหารของธนาคารกรุงเทพ ก็ได้เสนอในการสัมมนาครั้งที่ 4 ระหว่างญี่ปุ่น - ไทย เมื่อเดือนมิถุนายน 1987 ที่กรุงเทพฯ ว่านอกเหนือไปจากบทบาททางเศรษฐกิจแล้ว ญี่ปุ่นควรมีบทบาททางการเมืองอย่างแข็งขันตามสัดส่วนของพลังทางเศรษฐกิจ เช่น การแก้ไขปัญหาที่เวียดนามเข้ายึดครองกัมพูชา รวมทั้งช่วยสถาปนา Pax Japonica ขึ้นหลังจากที่เคยมี Pax Britanica และ Pax Americana มาแล้ว

การตอบสนองต่อความคาดหวังข้างต้นของญี่ปุ่น เป็นไปด้วยความระมัดระวัง ต่อข้อเสนอของพลเอกสายหยุด เกิดผล ผู้กำหนดนโยบายของญี่ปุ่นและเจ้าหน้าที่ด้านการป้องกันของญี่ปุ่นอาจจะกำลังพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะให้ความช่วยเหลือทางตรง หรือโดยผ่านประเทศที่สาม เช่น สหรัฐ เกาหลีใต้ หรือพันธมิตรอื่น ๆ และต่อต้านข้อเสนอของ ดร. อำนวย นั้นนายอุโนะ โซะสุเกะ รัฐมนตรีต่างประเทศคนใหม่ของญี่ปุ่นได้ส่งคำเชิญมายังเจ้าสิทธิให้ไปเยือนโตเกียวโดยจะออกค่าใช้จ่ายการเดินทางต่าง ๆ และเสนอจัดที่พักให้เจ้าสิทธิในโตเกียวด้วย

โดยสรุปแล้ว อาจเป็นการถูกต้องที่จะกล่าวว่า ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในท่าทีการป้องกันประเทศของญี่ปุ่น คือกองทัพได้รับการยอมรับมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการป้องกันเพิ่มขึ้น และญี่ปุ่นจะเป็นมหาอำนาจทางทหาร ที่อาจมีเทคโนโลยีด้านการทหารสูงสุดในไม่ช้า นอกจากนี้ สมรรถนะทางด้านการป้องกันทั้งหมดก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นสมรรถนะในการสงครามได้อย่างง่ายดาย ปัญหาที่เพียงว่าเมื่อไรกลุ่มผู้ปกครองจะรู้สึกถึงความจำเป็นที่จะเปลี่ยนท่าทีจากการป้องกันเป็นการเข้ามาจัดระเบียบ หรือจากบทบาทผู้สนับสนุนมาเป็นบทบาทผู้นำ ข้อสรุปยังคงเป็นว่า กลุ่มผู้ปกครองในญี่ปุ่นทุกวันนี้ยังคงมองว่าทางเลือกของนโยบายขณะนี้ใช้ได้ดีอยู่แล้ว เนื่องจากยังมีดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสังเกตก็คือ อิทธิพลทางการเมืองของญี่ปุ่นได้เพิ่มขึ้นมาก อันเนื่องมาจากรูปร่างและบทบาททางเศรษฐกิจของตน เราจะพิจารณาถึงเรื่องนี้ในหัวข้อถัดไป

4.

อิทธิพลทางการเมือง ทรัพยากร และช่องทางแห่งการโน้มน้าว

1. การที่ญี่ปุ่นเป็นและต้องการจะได้รับการยอมรับว่าตนเป็นประเทศแนวหน้าชั้นนำประเทศหนึ่งนั้น มิใช่เป็นการกล่าวเกินความจริงเลย ยิ่งเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของญี่ปุ่นพัฒนาไปได้มากเท่าใด ความปรารถนาที่จะได้รับการจัดให้อยู่ในระดับเหนือกว่าประเทศอื่นที่ญี่ปุ่นได้แซงล้ำหน้าไปแล้วก็ยังมีมากเท่านั้น ในเอเชียที่ญี่ปุ่นไม่ต้องการเป็นที่สองรองจากประเทศใด บุคคลในระดับผู้นำของญี่ปุ่นต่างมีความปรารถนาเช่นนั้น โดยพื้นฐานแล้วทัศนคติของญี่ปุ่นต่อโลกภายนอกเป็นทัศนคติที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือมีความต้องการอย่างยิ่งที่จะไต่เต้าขึ้นไปอยู่ในลำดับนำดังที่ รูธ เบเนดิกท์ ชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมของการจัดลำดับชั้น (hierarchical culture) ของญี่ปุ่นในประเทศทำให้ผู้นำในช่วงก่อนสงครามเชื่อว่า การจัดลำดับชั้นนี้สามารถนำมาใช้ได้กับหลักสากล ด้วย ความเชื่อนี้ยังคงมีอยู่แต่ทว่าเปลี่ยนไปจากวิถีทางด้านการทหารมาเป็นด้านเศรษฐกิจ และเปลี่ยนจากบทบาทการนำทางการเมือง - ความมั่นคงมาเป็นบทบาทการสนับสนุนที่พร้อมจะแสดงบทบาทนำ ขณะนี้ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายคอยตั้งรับ ปรับตัวไปเรื่อย ๆ และเพียงแต่ทำตัวเป็นผู้สนับสนุนบทบาททางการเมืองของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก รัฐบาลชุดต่าง ๆ มักจะแถลงนโยบายไปในทำนองว่า ญี่ปุ่นจะสนับสนุนบทบาทของสหประชาชาติ สนับสนุนจุดยืนของอาเซียนเกี่ยวกับปัญหาแกมพูชา และยึดสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างสหรัฐกับญี่ปุ่นในที่นี้เราจะตั้งข้อสังเกตว่า แม้จะเลือกที่จะแสดงบทบาทผู้สนับสนุน แต่จริง ๆ แล้วญี่ปุ่นเป็นชาติมหาอำนาจทางการเมืองอย่างไม่ต้องสงสัย ดังจะอภิปรายต่อไป

2. พลัอำนาจทางการเมืองของชาติหนึ่งชาติใด ย่อมหมายถึงความสามารถที่จะมีอิทธิพลทำให้ชาติอื่น ๆ ยอมรับความคิดและความจำเป็นของชาติตน เครื่องมือที่จะสร้างอิทธิพลดังกล่าวนี้ที่ถือปฏิบัติกันมากก็คือ การใช้วิธีบังคับทางทหารซึ่งญี่ปุ่นเคยใช้วิธีการเช่นนี้มาแล้ว ในโลกยุคปัจจุบันอาวุธและกำลังทหารมีความสำคัญน้อยลง ขณะที่เศรษฐกิจและเทคโนโลยีมีความสำคัญมากขึ้น เป็นความจริงที่ญี่ปุ่นขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื้อเพลิง แต่การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทำให้เชื้อเพลิงธรรมชาติลดความสำคัญลง ดังที่เราได้เห็นแล้วถึงอำนาจต่อรองที่ลดลงของกลุ่มประเทศโอเปก

จากประสบการณ์สงคราม การรุกรานและการยึดครอง จนถึงความปราชัยในสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้นำของญี่ปุ่นในสมัยหลังสงครามได้ตระหนักว่า วิธีการทางทหารนั้นไม่ยั่งยืนและจะปราศจากความหมายที่แท้จริง ถ้าไม่ได้มีระบบการสนับสนุนสามประการดังต่อไปนี้ ในประการแรกคือความรู้ขั้นพื้นฐานและความเข้าใจวัฒนธรรม จิตวิทยา แนวความคิด และพฤติกรรมทางสังคมของประชาชาตินั้น ๆ ประการที่สองคือการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ สถาบันข้าราชการ ทหาร ฝ่ายการเมือง การศึกษาและสังคม ประการที่สามคือความสามารถในการเข้าถึงและการสร้างความสนิทสนมกับตัวบุคคลผู้นำระดับสูงในกระบวนการตัดสินใจ เรา

อาจกล่าวได้อย่างไม่ผิดพลาดว่า ยิ่งกว่ามหาอำนาจประเทศใด ญี่ปุ่นเข้าถึงทั้งสามสิ่งเหล่านี้ในระดับสูงไม่รองชาติอื่นใด คือความเข้าใจวัฒนธรรมชั้นพื้นฐาน การเข้าถึงข้อมูล และการเข้าถึงผู้นำระดับสูงของประเทศต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นเข้าไปเกี่ยวข้องกับ โดยอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้เอง ญี่ปุ่นสามารถสร้างอิทธิพลและโน้มน้าวให้ผู้นำกำหนดนโยบายประเทศนั้น ๆ เชื่อในประโยชน์แห่งความสัมพันธ์ตามลักษณะที่ญี่ปุ่นเห็นว่าเหมาะสม

3. จักรวรรดิทางเศรษฐกิจโพ้นทะเลของญี่ปุ่นได้จัดหาเครื่องมือช่องทางที่ดีที่สุด เพื่อการโน้มน้าวกดดันและการมีอิทธิพล จริง ๆ แล้วคนท้องถิ่นซึ่งตัวแทนการค้าและผู้ร่วมกิจการค้าของญี่ปุ่นเป็นผู้ปกป้องการเข้ามทำการค้าให้แก่ญี่ปุ่นที่ดีที่สุด ความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ของญี่ปุ่นและผลประโยชน์ของชนชั้นนำท้องถิ่นในด้านธุรกิจได้เลือนลางไป และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น ยิ่งบุคคลชั้นนำทางด้านธุรกิจเหล่านี้เข้าไปมีอำนาจทางการเมืองในประเทศของตนมากขึ้น อิทธิพลทางการเมืองของญี่ปุ่นก็จะยิ่งลึกและแผ่กว้างออกไป ในระยะหลังนี้แนวโน้มที่จะให้ญี่ปุ่นหันมาลงทุนโดยถือหุ้น 100% โดยนักธุรกิจท้องถิ่นของประเทศนั้น ๆ ไม่มีส่วนร่วมในการถือหุ้น แต่ได้ตั้งให้พนักงานระดับล่างซึ่งได้รับการเอาใจใส่ดีขึ้น เข้ามาร่วมเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ของญี่ปุ่น การชักจูงของญี่ปุ่นต่อระดับที่สูงกว่า ซึ่งบางทีก็เพื่อยื่นคำขาดและบางทีก็ใช้ความเยียบเชิงปฏิเสธ นั้นก็เป็นแนวทางที่นำมาใช้ในที่ประชุมการค้า ตัวอย่างเช่น การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นครั้งที่แปด เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 1988 ณ พัทยา ประเทศไทย ระหว่างเขตแดนแรง ซึ่งเป็นผู้แทนผลประโยชน์ภาคเอกชนญี่ปุ่นกับฝ่ายไทยคือสมาคมต่าง ๆ สามสมาคม ได้แก่ สมาหาการค้าของประเทศไทย สมาคมอุตสาหกรรมไทยและสมาคมธนาคารไทยนั้น บรรยายภาพของการประชุมไม่เครียด ก่อนข้างมีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากกว่าเป็นการเจรจาตกลง นอกจากนี้ก็ครอบคลุมหัวข้ออภิปรายในวงกว้างมากกว่าการประชุมครั้งก่อน ๆ ความเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงการประสานสัมพันธ์เพื่อผลประโยชน์อย่างใกล้ชิดสนิทสนม และลึกซึ้งมากขึ้นระหว่างนักธุรกิจชั้นนำของไทยและญี่ปุ่น ดังปรากฏว่า หัวหน้าคณะผู้แทนไทยคือประธานเครือซีเมนต์ไทย ได้ขยายการลงทุนร่วมกับญี่ปุ่นอย่างมากในระยะหลัง เช่นร่วมทุนกับบริษัทโตโยต้า ในการผลิตเครื่องยนต์ดีเซล²⁰ การเปลี่ยนหัวหน้าคณะผู้แทนไปเป็นคนอื่นซึ่งไม่มีผลประโยชน์ร่วมกับญี่ปุ่น อาจเปลี่ยนบรรยากาศของการประชุมครั้งที่ 9 ซึ่งกำหนดขึ้นที่โกเบในปี 1989 ก็เป็นไปได้

ถัดจากนักธุรกิจท้องถิ่น เครื่องมือการแสดงซึ่งอิทธิพลการเมืองในระดับที่สูงกว่าก็คือ เครื่องมือต่าง ๆ ของรัฐ สถานทูตญี่ปุ่น JETRO, JICA, OECF, JODC, Exim Bank โดยเป็นช่องทางที่ญี่ปุ่นอาจใช้เสริมฐานะของภาคเอกชนญี่ปุ่น และทำให้เกิดความเชื่อมั่นยิ่งขึ้นและสร้างอิทธิพลยิ่งขึ้นให้แก่ทิศทางที่ภาคเอกชนญี่ปุ่นต้องการจะผลักดัน ในประเทศไทยเมื่อโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard) ต้องล่าช้าไปเพราะปัญหาความไม่เหมาะสมของโครงการ และเกิดวิกฤตการณ์รุนแรงด้านเงินตราและการคลังของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโครงการปูยแห่งชาติต้องหยุดชะงักลง เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น นายคิอูชิ ก็ได้ออกโรงว่า ประเทศไทยควรจะเดินหน้าต่อไปในโครงการนี้ซึ่ง OECF ได้อนุมัติเงินกู้แล้ว ในเรื่องการเจรจากับระดับรัฐบาลที่เรียกว่า The White Paper Negotiation โดยมีรัฐมนตรีช่วยกระทรวงต่างประเทศของทั้งสองประเทศเป็นผู้นำ

นั้น บรรยากาศของการประชุมก็ไม่แตกต่างจากการประชุมของระดับเอกชน ดังปรากฏว่าในการประชุมครั้งที่แล้วที่กรุงโตเกียวเมื่อปี ค.ศ. 1985 ทั้งสองฝ่ายเพียงแต่ “แลกเปลี่ยนทัศนะกัน” ที่มีใช่เป็นการผูกมัดต่อฝ่ายญี่ปุ่น การประชุมครั้งที่สองที่กรุงเทพฯ เมื่อต้นปี ค.ศ. 1988 ก็เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน จริง ๆ แล้วญี่ปุ่นอาจถือว่าการเปิดให้มีการเจรจาขึ้นนั้นอาจเป็นการ “ให้” อยู่แล้ว มีข้อเท็จจริงว่า รัฐมนตรีกระทรวง MITI ของญี่ปุ่นได้หยุดการเจรจาทางการค้าประจำปีกับรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ของไทยไป 5 ปี เมื่อรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ขณะนั้น นายโกศล ไกรฤกษ์ ได้ใช้ถ้อยคำรุนแรง ณ โต๊ะประชุมเมื่อปี ค.ศ. 1979

4. พลังอำนาจทางการเมืองของญี่ปุ่นยังได้รับการส่งเสริมอย่างมากจากเครื่องมือที่สำคัญยิ่งสองประการคือ การแลกเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และความช่วยเหลือต่างประเทศ

จนถึงกลางทศวรรษ 1970 การแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมของญี่ปุ่นกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียยังไม่มีประสิทธิผลพอที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรม และสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อย่างได้สัดส่วนต่อการเข้ามาอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่การต่อต้านนายกรัฐมนตรีธานาคะที่กรุงเทพฯ และที่จาการ์ตาเมื่อปี ค.ศ. 1974 ญี่ปุ่นได้ตระหนักและพยายามที่จะแก้ไขภาพพจน์ของตนให้ดีขึ้น สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีทะเคชิตะ ณ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ที่กรุงมะนิลา ในปี ค.ศ. 1987 ได้เน้นถึงประเด็นนี้เช่นเดียวกับสุนทรพจน์ของอดีตนายกรัฐมนตรีฟูกุตะ ณ ที่เดียวกันเมื่อสิบปีมาแล้ว ทะเคชิตะ ได้เสนอโครงการแลกเปลี่ยนรอบด้านระหว่างญี่ปุ่นกับอาเซียน (JACEP หรือ Japan - Asean Comprehensive Exchange Program) เป็นที่เปิดเผยว่า โครงการ JACEP ของนายเคชิตะ ครอบคลุมแนวคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวางตามที่คณะกรรมการวัฒนธรรมระดับสูงที่เขาได้ส่งไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในระหว่างวันที่ 18 - 29 พฤศจิกายน 1987 ได้จัดทำรายงานเสนอแนะไว้ ก่อนหน้าที่เขาจะเดินทางไปมะนิลาในเดือนธันวาคมเพียงเล็กน้อย คณะภารกิจนี้แบ่งเป็นสองคณะย่อยประกอบไปด้วยผู้นำระดับสูงของโลกธุรกิจมี นายยะฮิโร แห่งมิตซูบิชิ เป็นประธานในการเดินทางไปประเทศไทย บรูไน และมาเลเซีย (คณะนี้มีนักวิชาการญี่ปุ่นร่วมเดินทางมาด้วย เช่น ศาสตราจารย์ซังคิชิ เอโตะ ฯลฯ) และมีนายโทะซะกิ แห่ง ซี. อีโตะ เป็นประธานในการเดินทางไปอินโดนีเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ รายงานของคณะกรรมการข้างต้นนี้มีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เช่น เสนอแนะให้เป็นที่พักจักของประชาชนชาวญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างประเทศ กลุ่มอาเซียน และขยายความช่วยเหลือแก่นักศึกษาต่างชาติที่มาศึกษาในประเทศญี่ปุ่น (จำนวนนักศึกษาขณะนี้คือ 18,000 คน และในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีเป้าหมายจะเพิ่มขึ้นไปถึง 100,000 คน) ความพยายามข้างต้นเหล่านี้ จะยกฐานะญี่ปุ่นขึ้นเป็นชาติมหาอำนาจที่ได้รับการยอมรับสูงขึ้น และอาจเป็นจุดขายเบนสำคัญนับจากการเสียภาพพจน์ครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 1974 นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอจากสมาคมที่สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภาหนุ่ม ที่มีชื่อเรียกว่า The Forum for Liberal Society (FLS) ซึ่งเสนอให้ส่งเสริมเอเชียศึกษา และภาษาเอเชียในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของญี่ปุ่น รวมทั้งในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับของโรงเรียนระดับมัธยม ส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ และรับคนในท้องถิ่นเข้าทำงานในบริษัทร่วมทุนของญี่ปุ่น ฯลฯ แนวโน้มบ่งชี้ไปในทิศทางที่ว่าญี่ปุ่นจะลงทุนเพื่อวัตถุประสงค์ด้านนี้มากขึ้น และอาจจะเป็นอภิ-

มหาอำนาจทางวัฒนธรรม เนื่องจากว่ามีเงินอยู่มาก ในประเทศไทยการทูตวัฒนธรรมของญี่ปุ่นขึ้นถึงขีดสูงสุดเมื่อปี 1987 ในการเฉลิมฉลองโอกาสครบรอบร้อยปีแห่งความสัมพันธ์สมัยใหม่ระหว่างไทย - ญี่ปุ่น และเฉลิมฉลองวันพระราชสมภพครบ 60 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปพร้อมกัน ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทยเป็นโครงการให้ความช่วยเหลือที่ใหญ่ที่สุดของรัฐบาลญี่ปุ่นในวงเงินถึง 638 ล้านบาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินเปิดศูนย์เมื่อปี 1987 สำหรับในระดับพระราชวงศ์และระดับผู้นำในคณะรัฐบาลก็ได้มีการแลกเปลี่ยนการเสด็จเยือน และไปเยือนถึงขั้นและใกล้ชิดยิ่งขึ้น

ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA หรือ Official Development Assistance) นั้นเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ส่งเสริมอิทธิพลทางการเมืองของญี่ปุ่นในประเทศไทยอย่างแนบแน่น โครงการช่วยเหลือเงินกู้จากญี่ปุ่นโดยผ่าน OECD ทำให้ประเทศไทยสามารถปรับปรุงสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งปีหนึ่ง ๆ ได้รับความช่วยเหลือประมาณ 12 โครงการ โครงการความช่วยเหลือให้เปล่าของ JICA ซึ่งตกประมาณ 15 โครงการต่อปี มุ่งเข้าถึงจิตใจคนไทยโดยตรง นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังได้ส่งผู้เชี่ยวชาญประมาณ 200 - 300 คน มาประจำหน่วยงานในประเทศไทยจะยกเว้นก็แต่หน่วยราชการด้านการทหาร ความสามารถของญี่ปุ่นในการเข้าถึงข้อมูลและเข้าถึงตัวบุคคลผู้กำหนดนโยบาย รวมทั้งสามารถมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนคนไทย โดยผ่านเครื่องมือข้างต้น เป็นสิ่งมีค่ายิ่ง การบริจาคเครื่องอุปโภคบริโภคได้สร้างความสำนึกในบุญคุณ อีกทั้งทุก ๆ ปี คนไทยประมาณ 500 คน เดินทางไปรับการฝึกอบรมทางด้านวิชาการที่ประเทศญี่ปุ่นเพื่อจะได้มีความคุ้นเคยกับระบบบริหารงานแบบญี่ปุ่น เทคโนโลยีญี่ปุ่น และมิตรชาวญี่ปุ่น

ในด้านคุณภาพ รัฐบาลญี่ปุ่นได้พยายามหาทางปรับปรุงความช่วยเหลือของตนให้ดีขึ้น ที่น่าสนใจคือมีการตั้งคณะกรรมการการศึกษาเพื่อการปฏิบัติความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เป็นทางการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Research Committee on the More Efficient Implementation of ODA) มีนายโองุระ อดิตปัลลิตะทรงเวชตรเป็นประธาน ในเดือนธันวาคม คณะกรรมการนี้ได้จัดทำรายงานที่มีข้อเสนอแนะในทางสร้างสรรค์หลายประการ ซึ่งรวมไปถึงข้อเสนอให้มีนโยบายการให้ความช่วยเหลืออย่างแยกแยะเป็นรายประเทศ รายภูมิภาค รายสาขา และตามขั้นตอนการพัฒนา ส่งเสริมโครงการความช่วยเหลือประเภทเล็กเหมาะสมลดวิธีการอนุมัติความช่วยเหลือตามหลัก “ขอมาก่อน - พิจารณาทีหลัง” (request basis) เน้นความช่วยเหลือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และลดเงื่อนไขผูกมัดลง²¹ เป็นนิมิตหมายที่ดีอย่างยิ่งที่เราได้เห็นความพยายามในทิศทางนี้มาจากฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้แล้ว สมาคมสมาชิกรัฐสภาพรุ่มที่เราพูดถึงแล้วคือ FLS ก็ได้เสนอแนะไว้ด้วยว่า หลักเกณฑ์การค้าไม่ควรจะเป็นหลักเกณฑ์ในการให้ ODA สมาชิกใดเอกควรมีบทบาทมากกว่านี้รวมทั้งเสนอแนะให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความช่วยเหลือ ตลอดจนให้จัดตั้งหน่วยราชการกลางหนึ่งเดียวทำหน้าที่บริหารความช่วยเหลือด้านต่างประเทศทั้งหมด²² จากภาคเอกชน เคดานแรง ก็มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มงบประมาณ ODA แต่ละปีจากระดับ 0.29% ของ GNP ซึ่งเป็นอยู่ในปัจจุบัน ให้เป็น 0.36% ซึ่งเป็นเกณฑ์เฉลี่ยสำหรับสมาชิกของ Development Assistance Committee (DAC) และพยายามเพิ่มให้เป็นถึง 0.7% สำหรับเป้าหมายต่อไป นอกจากนี้แล้วก็มีความเคลื่อนไหวอีก เช่น กองทุนเงินกู้ OECD ได้ตั้ง “กลุ่มม้นสมอง” (The Wisemen's Group) ขึ้นในปี 1984 และได้มีรายงานออกมา

ในปี 1986 เสนอแนะแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานและเสริมสร้างประสิทธิภาพของ OECF²³ กล่าวโดยสรุปว่า ทศวรรษต่อไปกำลังจะเป็นทศวรรษของการปรับปรุง ODA ให้ดีขึ้นในเรื่องของคุณภาพ ซึ่งก็จะส่งผลให้ญี่ปุ่นมีทรัพยากรทางการเมืองมั่นคงยิ่งขึ้น ในอันที่จะนำแนวโน้มหรือบีบบังคับต่อรัฐบาลประเทศผู้รับความช่วยเหลือจากตน แต่ญี่ปุ่นก็จะใช้เครื่องมืออย่างเรียบ ๆ ไม่แสดงออกโจ่งแจ้งอย่างที่ชาติตะวันตกนิยมกระทำ

5.

สังท้าย

จากที่ได้อภิปรายมา เราพยายามที่จะทำให้ประเด็นปัญหาบทบาททางการเมือง - ความมั่นคงของญี่ปุ่นในเอเชีย - แปซิฟิกชัดเจนขึ้น สิ่งที่จะกล่าวในบทสรุปสังท้ายสำหรับแนวโน้มในอนาคต ได้แก่

1. ญี่ปุ่นจะเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ทางการทหารในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 หรือปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ถ้าการขยายตัวทางการทหาร และงบประมาณยังคงเป็นเช่นในปัจจุบัน

2. แต่ญี่ปุ่นจะยังคงรักษาบทบาทเชิงสนับสนุนและปรับตัวเองในปัญหาทางการเมือง - ความมั่นคงของภูมิภาค โดยปล่อยให้ประเทศอื่นแสดงบทบาทเป็นผู้นำ ซึ่งอาจเป็นสหรัฐอเมริกาหรือสหรัฐอเมริกาที่สมทบด้วยประเทศอื่น เช่น จีน

3. แม้กระบวนการตัดสินใจของญี่ปุ่นจะมีบูรณาการค่อนข้างหลวม จึงเป็นการยากมากที่ญี่ปุ่นจะบรรลุมติร่วมที่จะเปลี่ยนจากบทบาทสนับสนุนไปเป็นบทบาทนำในปัญหาการเมือง และความมั่นคงระหว่างประเทศ แต่ก็มีความโน้มเอียงที่จะมีฉันทมติเพิ่มขึ้นกว่าในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970

4. เป็นไปได้ว่า ญี่ปุ่นจะเริ่มให้หรือขยายความช่วยเหลือทางการทหารของตนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่แยบยลแก่ประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อตน ถ้าจำเป็น

5. ญี่ปุ่นจะขยายอิทธิพลทางการเมืองของตนต่อไปเรื่อย ๆ และพยายามบรรลุความสมบูรณ์ในการใช้ทรัพยากรทางการเมือง และเครื่องมือแห่งการโน้มน้าวและการกดดันของตน ได้แก่ อิทธิพลทางการเมืองอันเนื่องมาจากการลงทุน การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ฯลฯ

เมื่อประสบความสำเร็จข้างต้นโดยเฉพาะในข้อที่ 5 แล้ว ญี่ปุ่นย่อมอยู่ในฐานะที่พร้อมจะแสดงบทบาทนำได้ และจะแสดงบทบาทนี้ได้กว่าเมื่อครั้งที่เข้าจัดระเบียบระหว่างประเทศในเอเชียที่เรียกว่า “วงศ์ร่วมใหญ่” ในที่นี้เราไม่อาจชี้ชัดได้ว่า ญี่ปุ่นจะเปลี่ยนบทบาทด้านการเมือง - ความมั่นคงของตน จากบทบาทเสริม ไปเป็นบทบาทนำเมื่อไร แต่สิ่งที่เรากล่าวได้ก็คือ เมื่อเวลานั้นมาถึง ญี่ปุ่นจะแสดงบทบาทใหม่นี้ได้แน่นอนกว่าแยบยลกว่า เป็นที่ยอมรับมากกว่าและสมบูรณ์กว่าเดิม นอกจากนี้ก็เป็นไปได้ว่า ในกระบวนการแสดงบทบาทใหม่นี้ ประเทศไทยอาจจะเข้าร่วมชะตากรรมกับญี่ปุ่นด้วย ดังเช่นเมื่อสมัยคริสต์ศตวรรษที่ผ่านมา

เชิงอรรถ

1. See a review of Japan's Southeast Asian policy in, for example, Eajime Nishihara, "Nihon to Tonan Ajya" (Japan and Southeast Asia) in **Taikei Minshu Shakai Shugi**, Vol. 6, Kokusai Kaukei, Tokyo : Burgei Shunju, 1980, pp. 442 - 464.

2. Peter Drysdale, "Japan Has a Critical Role to Play," *Look Japan* (June 1987), p. 4.

3. **Ibid.**

4. Kiichi Miyazawa, "Preparing for the Asia - Pacific Century : The Role of the Asian Development Bank," delivered before the 20th Annual Meeting of the Asian Development Bank, Osaka, April 27, 1987.

5. In his speech, Thai Prime Minister Stressed, "Southeast Asia has been noted sometimes as a cockpit of superpower rivalry. Indeed, the major powers have continually played a prominent role in the region, often complicating regional problems by superimposing their rivalry on local conflicts," See, "Southeast Asia : Perceptions of the Major Powers and Their Political and Econmic Implications" address by Prime Minister Prem Tinsulanonda, at the Council on Foreign Relations, New York 6, October 1987. **Saranrom**, Ministry of Foreign Affairs, Bangkok, February, 1988.

6. See also **ibid.**,

7. **Ibid.**

8. **Bangkok Post** (November 21, 1987), "Chavalit Urges Kremlin to Act on Kampuchea ;" **The Nation** (November 26, 1987), p. 4, "Thai Generals told Moscow Wants Peace,"

9. **The Nation** (November 26, 1987), p. 1 "Prem Receives Messages from Soviet Leaders."

10. Robert C. Horn, "Soviet Policy in East Asia," **Current History** (October 1987), p. 324.

11. See the Maekawa Report in review by a prominent economist in Hisao Kanamori, "The Maekawa Report : One Year Later," **Economic Eye** (June 1987), pp. 17 - 21.

12. See commentary on Tamira Doctrine in, for example, the speech delivered by Dr. Sanoh Unakul, Secretary - General of the National Economic and Social Development Board on "ASEAN and Japanese Economy for the 1990's : An ASEAN View, " at the 13th ASEAN - Japanese Business's Meeting Kyoto, Japan 30 April - 1 May 1987, in **Thailand Affairs Newsletter**, Bangkok, p. 10, 11, 15, 16.

13. **Japan Newsletter**, Kyoto News Service, Tokyo, January 22, 1988, pp. 3 - 4.

14. Hisashi Owada, " Problems of Power Projection in East Asia : Japanese Perspectives on Asian Security, " in Robert L. Pfaltzgaft al (ed) : **Projection of Power** (International Security Studies Program, The Fletcher School of Law and Diplomacy, Archon Books, 1982), p. 235.

15. One Japanese expert on Southeast Asian affairs interestingly revealed one way a Japanese leader used to arouse the people, " Prime Minister Nakasone opted to initiate a grandiose scheme of global politics, in part as a ploy to generate pressures from abroad that he hoped would help to level the wall of sabotage put up by bureaucrats irrevocably committed to defending their respective turfs. " See Masahide Shibusawa, " Thai - Japanese Relations in a Regional Context, " Fourth Thai - Japan Symposium, **op.cit.**, pp. 67 - 68.

16. Ryuhei Hatsuse, " Indices of Japanese Militarism, " a paper presented at the Session on Militiration and Demilitization of Language and Culture, the Eleventy General Conference of International Peace Research Association, April 13 - 18, 1986, University of Sussex, England, p. 10.

17. Article by Michael Getler, **Washington Post**, May 20, 1980, quoted in Hisashi Owada, **ibid**, p. 245. See also a discussion on Japan's defense contribution " in Hisashi Owada, **op.cit.**, pp. 243 - 245

18. Ryuhei Hatsuse, **op.cit.**, appendix 13.

19. See the Opening Statement by Amnuay Viravan at the Fourth Japan - Thai Symposium on Japan and Thailand : Historical Perspective and Future Directions, Bangkok, June 1987.

20. A few weeks after the Meeting, the press reported the Siam Cement Group - Mitsubishi Corporation's joint venture in the production of air - condition compressor. Mr. Mimura, Leader of Japanese Delegation is the Chairman of Mitsubishi Corporation. See **Matic-hon** (Feb. 27 1988), p.7.

21. Alans Rix, " Japan's Aid Program, Quantity versus Quality : Trends and Issues in the Japanese Aid Program, " Australian Development Assistance Bureau, **International Development Issue**, No. 1, 1987. pp. 17 - 19.

22. " A New Foreign Policy Toward Asia, " Forum for A Liberal Society, memograph, pp. 11 - 14.

23. Alan Rix, **op.cit.**, pp. 20 - 21.

24. Some domestic constraints on any new foreign policy included the typical nature of decision - making of consensus - making which is very time - consuming, and more seriously, the factional politics. A political science professor described Japanese politics as " the politics of atmosphere " and that no Japanese politician is more ethereal than Prime Minister Noboru Takeshita. See " Takeshita to the Top, " **The Economist**, December 5, 1987, p. 21. One author characterized Japanese politics today, undergoing deep qualitative change, as pluralistic in the Japanese way or " compartmentalized pluralism. " See Seizaburo Sato and Tetsuhisa Matsuzaki, **Jiminto Seiken** (the LDP in Power), Tokyo : Chuokoronsha, 1986, p. 170.

ภาคผนวก

แนวโน้มการใช้จ่ายป้องกันประเทศของญี่ปุ่น
ปีงบประมาณ ค.ศ. 1955 - 1989

ปี ค.ศ.	การใช้จ่ายป้องกันประเทศ (พันล้านเยน)	ความเปลี่ยนแปลง จากปีก่อน	สัดส่วนต่อ GNP	สัดส่วนต่อรายจ่าย ทั่วไป
1955	134.9	- 3.3%	1.78%	13.61
1960	156.9	0.6	1.23	9.99
1965	301.4	9.6	1.07	8.24
1970	569.5	17.7	0.79	7.16
1975	1,327.3	21.4	0.84	6.23
1980	2,230.2	6.5	0.90	5.24
1983	2,754.2	6.5	0.98	5.47
1984	2,934.6	6.5	0.99	5.80
1985	3,137.1	6.9	0.99	5.98
1986	3,343.5	6.6	0.99	6.18
1987	3,517.4	5.2	1.00	6.50
1988	3,700.3	5.2	1.01	6.53
1989	3,919.8	5.9	1.01	6.49

ที่มา : Japan 1990 : An International Comparison, Keizai Koho Center, Tokyo, p. 55.